

tanítóban is. Nem titok, hogy a tanterv „Hamupipőkéje“ sok helyütt éveket át nem szakember kezében volt. Ez a nem-szakember a nem mindig kifogástalan kézikönyvből „tanította“ a földrajzot, leckét adván fel „innen idáig“. Hogy a legtöbb gyermek megútálta a rengeteg név- és számadat bemagolását és rettetett tőle: tiszta sor.

Már a háború előtt megindult egy széleskörű mozgalom a földrajz érdekében és kialakult az a vélemény, mely a földrajznak középfokú iskoláinkban behatóbb tanítását hangsúlyozta. A háborúval természetesen abbanmaradt minden. Ennek a mozgalomnak egyik vezető embere volt Vargha Gyula, a most megjelent módszertani munka szerkesztője. Evvel a művel a kezdő tanár és tanárjelölt kezébe — igen helyesen — oly könyvet akar adni, amelyből megismerhesse a földrajznak lényegét és tanításának módját, de amelynek a már régebben működő tanár is hasznát lássa.

E vezérfonal három részre oszlik. Az első részben Cholnoky Jenő, Dékány István, Karl János, Ember István tárgyalja a földrajznak lényegét, fejlődéstörténetét, módszerének kialakulását. A második részben Erődi Kálmán, Vargha György, Dékány István és Karl János igen érdekesen megírt cikkekből gyakorlati útmutatást adnak az anyagnak kiválasztására, feldolgozására és a szemléltetésre, a harmadik részben pedig Teleki Pál gróf, Cholnoky Jenő és mások a tanár önmunkálkodásának lehetőségét fejtegetik. Végül igen becses útmutatásokat ad Vargha György a szertárakra és előadótermekre vonatkozólag, továbbá érdekesen vázolja a földrajzi oktatás fejlődését és jelenlegi helyzetét hazánkban.

A szerkesztő igen szerényen azt jegyzi meg a műről előszavában, hogy „ha nem is oly teljes és kimerítő, annak kell tulajdonítanunk, hogy a magyar irodalomban minta nélkül álló első kísérlet“. Mi azonban csak azt mondhatjuk rá, hogy a kísérlet nagyon jól sikerült: a szakember nemcsak élvezettel, hanem haszonnal is fogja az értékes cikkeket áttanulmányozni.

Schwicker Brúnó.

Dr. Ósz Béla: Felső-Magyarország iskolaügye a cseh megszállás alatt. (Tudás Könyvtár. I.) Budapest, 1922. A Tudás kiadása. (79 l.)

Tragikusan időszerű füzet: az elszomorító, megdöbbentő, megalázó tényeknek valóságos halmaza. A szerző, volt nyitrai megyei tanfelügyelő, hivatalos jelentésekből és a felvidéki lapokból gyűjtötte össze adatait és iskolanemek szerint feldolgozva tárja elénk a rombolás munkájának gyászos képét. Kimutatja, hogy a cseh állam a nagyhatalmakkal 1919-ben kötött szerződését megszegte s a legnagyobb terrortal fosztja meg a nemzetiségi kisebbségeket, de leginkább a magyarokat, ősi kultúrájuktól. Végül 12 pontba foglalja össze a tanügyi téren elkövetett sérelmeket. Hogy minő gazdálkodás, helyesebben garázdálkodás folyik ott, azt megítélhetjük abból az egy tényből is, hogy az elbocsátott s elkergetett tanerők helyébe képesítés nélkül, züllött erkölcsű cseheket alkalmaztak, akiknek az anya-

országból való eltávolítása kívánatos volt. Hathetes pedagógiai(!) tanfolyamot rendeztek, amelyre állás nélküli pincérek, köszörűsök, borbélylegények, cirkuszi akrobaták, kasszírnök, sőt örömlányok is jelentkeztek (8–9. l.). Ily módon vagy másfél-ezer tanerőt gyártottak a cseh kultúra örök dicsőségére. Miután az új cseh iskolatörvény a hittanítást az iskolából kiküszöböli, egy trencsénmegyei község tanítónője a gyermekeknek elrendelte, hogy a „Dicsértessék a Jézus Krisztus!” helyett imígy üdvözljék egymást: „Dicsértessék Massaryk Tamás!” (39. l.) — Valóságos feljajdulás és segélykiáltás ez a nagy szorgalommal s hazafias megilletődéssel összeállított füzet, amelyhez hasonlókat a szerb és a román megszállás alatt levő vidékeken is meg kellene írni és — ami nem kevésbé fontos — a külföld részére is hozzáférhetővé tenni. Ezeket a kiáltó szerződészeket és vérlázító igazságtalanságokat állandóan napirenden kell tartani s mindaddig a népszövegség ítélőszéke elé vinni, amíg orvoslásra nem találunk. Csehország pedig hiába erőlködik s erőszakoskodik, hogy nemzeti állammá legyen, mert ma inkább nemzetiségi, mint valaha.

K. F.

Der lateinische Unterricht. Ein Handbuch für Lehrer von Dr. Franz Cramer, Geh. Regierungsrat, Provinzialschulrat in Münster i. W. Berlin, 1919.

Habent sua fata... E könyvnek (mely ugyan nem mondható „libellus”-nak, hiszen 557 oldalra terjedő testes kötet) sorsa beleszövődött azokba a hatalmas végzetfordulatokba, melyeken velünk együtt a németiség is keresztülment az utolsó évek alatt, és előszavában egy nagy darab világtörténet jelenik meg előttünk. Még a háború előtt fogott hozzá Cramer az időközben meghalt Adolf Matthiasnak, a német nevelésügy e vezető alakjának, ösztönzésére az írásához, 1918 augusztusában készen volt a munka az előszóval együtt és tartalmában, nevezetesen az egyik fejezet függelékéül közölt dolgozat-témákban tükröződik a háború lelkesedése és a diadal reménye, de a szerző csak a németiségnek szörnyű katasztrófája után, 1919-ben, a német nemzetgyűlés megnyitása napján bocsátotta útnak könyvét. Azzal a meggyőződéssel tette ezt, hogy a német idealizmus fölépítésében, melyre a németiségnek szüksége van, a klasszikus tanulmányoknak ezután is megmarad nagy szerepük.

A könyv négy részből áll. Az I. rész adja a németországi latin oktatás történetét a középkor elejétől a legújabb időkig. A II. rész tárgyalja a latin oktatás alapkérdéseit, még pedig a római örökségnek és a latin nyelv jelenkori helyzetének viszonyát, a latint mint a szellemi fegyelem eszközt, a latin tanítás célját, t. i. a növendékek bevezetését az ókor művelődésébe és szellemi életébe, a római irodalom belső értékét és végül a nyelvi gyakorlatok jelentőségét. A III. rész szól a célokhoz vezető utakról: a nyelvi iskolázás eszközeiről, az irodalmi olvasmányról, az antik művészeti termékek szemléltetéséről és az írásbeli dolgozatokról. Az utóbbiakról szóló fejezetnek függeléke közöl számos írásbeli dolgozatot (szabad dolgozatokat latin nyelven és fordítást németből latinra) különféle német gimnáziumok